

Lausunto

14.10.2024

Asia: VN/30163/2023

Lausuntopyyntö luonnoksesta valtioneuvoston kulttuuripoliittiseksi selonteoksi

Visio

Kannatatteko kulttuuripoliittisen selonteon visiota?

Kyllä / En. Jos ette, kuvaillkaa mahdolliset muutostarpeet.

Kyllä

Mahdolliset muutostarpeet.

-

Tavoitteet

Kannatatteko kulttuuripoliittisen selonteon neljää tavoitetta?

Kyllä, tavoitteet vastaavat omaa näkemystäni

Jos vastasitte en, kuvaillkaa tiiviisti mahdolliset muutostarpeet.

-

Toimenpide-ehdotukset

Tässä on lueteltu yhdeksän toimenpidekokonaisuutta. Mitkä raportin toimenpide-ehdotuksista ovat mielestänne kaikkein tärkeimmät ja kiireellisimmät toteuttaa? Valitse ensin yksi (1) haluamasi toimenpidekokonaisuus ja kirjoita sen jälkeen haluamasi toimenpide-ehdotukset alla olevaan tilaan kaikki peräkkäin. Valitse yhteensä enintään viisi (5).

Kulttuurin kukoistava toimintaympäristö [Kohdassa 3.1. Kulttuurin perusta tulevaisuuskestäväksi todetaan, että "Kuntien ja valtion yhteistyötä edistetään turvaamalla museoiden, esittävän taiteen ja taiteen perusopetuksen toimijoiden sekä yleisten kirjastojen saavutettavuus". Tähän listaan olisi lisättävä arkistojen saavutettavuus. Arkistot ovat museoiden ja kirjastojen rinnalla keskeisiä kulttuuriperintölaitoksia. Lisäksi selonteossa todetaan, että "Arkeologisen kulttuuriperinnön suojelua sekä rakennetun kulttuuriympäristön säilymistä vahvistetaan kehittämällä kohteiden kestävä hoitoa sekä vajaan käytössä olevien rakennusperintökohteiden hyödyntämistä kulttuuritoiminnassa." Kulttuuriperinnön suojelua vahvistetaan myös turvaamalla valtakunnallisten ja paikallisten arkistojen

(esimerkiksi kuntien arkistot ja kotiseutuarkistot) toimintaedellytykset esimerkiksi riittävällä rahoituksella. Kohdassa 3.6. Yhteinen linja politiikassa ehdotetaan, että ”tulisi laatia konkreettiset toimenpiteet kulttuurin edistämiseksi kestäväen kehityksen kontekstissa osana kansallista kestäväen kehityksen strategiaa 2022–2030 sekä Agenda 2030:n kansallista toimeenpanoa, ja integroidaan kulttuurinäkökulmat osaksi ilmastopolitiikan ja luonnon monimuotoisuuden turvaamisen toimia” (s. 29). Myös kulttuuriperintö liittyy kestäväen kehityksen kontekstiin ja se tulisi mainita tässä yhteydessä. Samassa yhteydessä todetaan myös: ”Vahvistetaan taiteen ja kulttuurin roolia digitalisoituvan yhteiskunnan kehittymisessä sivistyksen turvaajana ja kestävyysmurroksen vauhdittajana mm. tekoälyn eettisellä hyödyntämisellä, digitaalisen itseilmaisun tukemisella ja digitaalisen hyvinvoinnin sisällyttämisellä kulttuuripalveluiden suunnitteluun.” Arkistoilla, kirjastoilla ja museoilla on aivan keskeinen rooli sivistyksen turvaajina ja tämä pitäisi jotenkin tuoda selonteossa näkyväksi. Voisiko virkkeen muuttaa muotoon: ”Vahvistetaan taiteen, kulttuurin ja kulttuuriperintölaitosten roolia[...]”? Lisäksi kohdassa 3.7. Kulttuurin kukoistava toimintaympäristö todetaan: ”Lisätään rahoituksen ennakoitavuutta mm. monivuotisilla rahoitussuunnitelmissa sekä lisäämällä monivuotisia avustuksia. Kehitetään valtionavustusten strategisuutta.” Erityisen tärkeää olisi lisätä kulttuuriperintöorganisaatioiden rahoituksen ennakoitavuutta. Lisäksi sivulla 30 mainitaan, että ”Tekijänoikeuslainsäädäntöä ja -järjestelmää kehitetään ja ylläpidetään niin, että tekijöiden taloudelliset ja moraaliset oikeudet turvataan, lainsäädäntö ja järjestelmä tukee oikeuksien tehokasta lisensiointia ja ansaintalogiikoiden innovatiivista kehittämistä, sopimusosapuolten välillä vallitsee nykyistä parempi tasapaino, oikeuksien valvonta on tehokasta ja käytössä on kehittynyt tekijänoikeuden digitaalinen infrastruktuuri.” Tässä kohtaa täytyy myös ottaa huomioon tutkimuksen tarpeet. Olisi löydettävä tasapaino tekijöiden oikeuksien ja kulttuuriperintölaitosten oikeuksien välillä (esim. ei-kaupallisen tai kaupallisesta jakelusta poistuneen aineiston julkaiseminen).]

Oma roolinne tulevassa toimeenpanossa

Millaisena näette oman tai edustamanne tahon roolin kulttuuripoliittisenselonteon toimeenpanossa?

Arkistoilla ja koko kulttuuriperintösektorilla on korvaamattoman tärkeä rooli sekä aineettoman että aineellisen kulttuuriperinnön säilyttäjinä ja käyttöön tarjoajina – samoin kulttuuriperintödatan tarjoajina. Sivulla 36-37 kuvataan kirjastojen ja museoiden valtiollista tukemista, mutta valtio on rahoittanut myös arkistoja, ja tämän rahoituksen turvaaminen jatkossa olisi ensiarvoisen tärkeää, jotta arkistot voivat toteuttaa edellä mainittua rooliaan. Arkistotoiminta on pitkäjänteistä, joten olisi tärkeää että rahoitus olisi ennakoitavaa ja mahdollisimman pitkäjänteistä. Kansallisarkiston ja yksityisten keskusarkistojen lisäksi Suomessa on paljon merkittäviä paikallisia ja muitakin arkistoja, kuten esimerkiksi kuntien arkistot ja kotiseutuarkistot. Digitaalisuus avaa arkistoille aivan uusia mahdollisuuksia toimia vaikuttavasti ja tarjota aineistojaan käyttöön sekä koko Suomessa että kansainvälisesti. Tämä edellyttää tietojen ja tietojärjestelmien yhteentoimivuutta ja yhteistyötä, mutta myös aineistojen digitoinnin ja arkistojen toiminnan tukemista taloudellisesti. On positiivista, että kulttuuriperinnön data-avaruus on mainittu selonteon sivulla 49. Jotta arkistot ja kulttuuriperintöorganisaatiot voisivat toteuttaa tärkeää tehtäväänsä, olisi tärkeää löytää tasapaino tekijöiden ja kulttuuriperintölaitosten oikeuksien välillä – siten ettei vaaranneta tekijöiden toimeentuloa (esim. ei-kaupalliset tai kaupallisesta jakelusta poistuneet aineistot). Ilmastomuutoksen torjumisessa tuleva European Partnership in Resilient Cultural Heritage avaa uusia mahdollisuuksia.

Tiivistelmä näkemyksistänne

Tähän voitte kirjoittaa mahdolliset muut kulttuuripoliittista selontekoa koskevat huomionne.

Kulttuuripoliittinen selonteko on tarpeellinen ja hyvin laadittu. Kokonaisuutena selonteossa tulisi kuitenkin huomioida paremmin kulttuuriperintöorganisaatioiden keskeinen rooli aineettoman ja aineellisen kulttuuriperinnön säilyttäjinä ja käyttöön tarjoajina. Museot on mainittu joissakin kohdin, mutta arkistojen rooli kulttuuriperinnön säilyttäjinä ja käyttöön tarjoajina on yhtä keskeinen. Arkistot on mainittu selonteossa vain kerran (s. 56), vaikka niiden toiminta kulttuuriperintösektorilla (kirjastot, arkistot ja museot) on aivan keskeinen. Arkistoissa on valtava määrä suomalaista kulttuuriperintöä, jonka käyttöön tarjoamisessa digitaalisuus antaa aivan uusia mahdollisuuksia. Arkistojen aineistot tarjoavat kulttuurielämyksiä kansalaisille, mutta ne tarjoavat myös paljon mahdollisuuksia luoville aloille, matkailulle ja muulle liiketoiminnalle. Kulttuuriperintömme on olennainen osa Suomen maakuvaa (s.

53). Myös digitaalinen kulttuuriperintö pohjautuu aineettomaan arvonluontiin (s. 59) ja kulttuuriperinnön kuluttamista voidaan verrata taiteen ja kulttuurin kuluttamiseen (s. 60). Sivulla 63 mainitaan UNESCO-maailmaperintökohteet. Tähän tulisi lisätä Unescon Maailman muisti -rekisterin suomalaiset kohteet (4 kpl).

Mieto Johanna
Arkistoyhdistys - Arkivföreningen ry